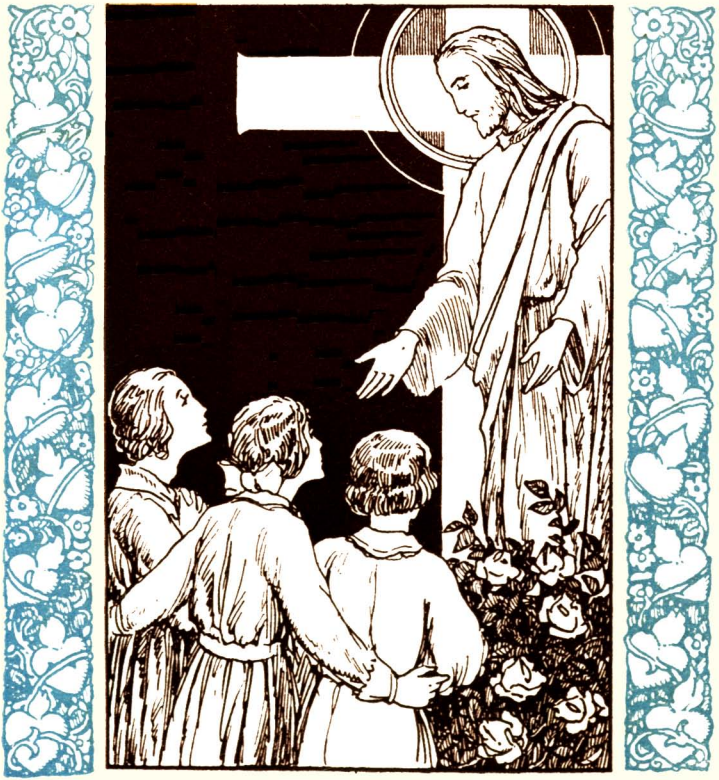

MÜLLER·LAJOS·S.J.
LEÁNYBARÁTKOZÁSOK

Müller Lajos S. J.

Leánybarátkozások

(A „Leánybiztatások" folytatása.)

1932. — Kiadja: Korda R. T. Budapest,
VIII. Mikszáth Kálmán-tér 3.

22/1932.

Imprimi potest.

Budapestini, 16. April 1932.

Franciscus Biró S. J.
Praep. Prov. Hungariae.

Nihil obstat.

Dr. Julius Czapik
censor dioecesanus.

No. 1440.

Imprimatur.

Strigonii, die 19. Maii 1932.

Dr. Julius Machovich
vic. gen.

Korda R. T. nyomdája Budapest, VIII. Mária-utca 42.

I.

„A szív az ember".

(„Le coeur c'est l'homme.")

Jól mondotta valaki, hogy a világ története voltaképpen a vallás története. És, ha ez így van, akkor azt is mondhatjuk, hogy a világ története a szeretetnek a története, mert a vallásban a lényeg a szeretet: az Isten — és felebaráti szeretet. Mennyivel inkább elmondhatjuk mindezt az egyes emberek élettörténetéről. Igen! A te életed története is voltaképpen a te szíved története, a te szeretetednek története. A szeretet pedig, jóllehet lényegében egy, de több szálból fonódik össze.

A jelen kis értekezésünkben csakis egyik szála foglalkoztat minket, amely főleg a fiatalok életében oly fontos, csaknem vezérszerepet játszik, és ez a baráti szeretet.

A Teremtő, mikor az embert alkotta, rajta hagyta az ő névjegyét. Isten, mint Ő maga kinyilatkoztatta nekünk, maga a szeretet. Senki sem adhat mást, mint Madách szépen mondja, mint, ami a lényege. Az ember legbelsejébe is, mint csírát, rugót, a szeretetet oltotta.

Az ember még szinte öntudatra sem ébredt, már is szíve mélyén valamit lágyan és édesen olvadozni érez. Még maga sem tudja, hogy mi is voltaképpen az. Később rájön és meg is tudja a nevét: „szeretek". Szeretem azt a kedves drága lényt, akinek keblén álmodom első édes álmaimat, akit maga a természet mamának tanít nevezni. Szeretem aztán azt, akitől bár kissé távolabb érzem magam, de akinek kedves, barátságos tekintetéből kiolvasom, hogy, ha nem is éppen oly módon, de anyámmal egyaránt szeret. És a természet ösztöne azt mondatja velem: apa. Kinyujtom aztán kezecskéimet testvérkéim felé. Érzem, hogy azok is szeretnek és én is szeretem őket. Később fejlődő korommal ez az ösztönszerű érzés mind öntudatosabbá válik és ki is fejli, nyilatkoztatja bennem igazi természetét, ami az *odaadás*.

Aki öntudatosan szeret, az kívánkozik adni, segíteni, vigasztalni, ápolni, szóval magamagát odaadni. Szépen mondja erről a tárgyról *Lacordaire* a világnak egyik leghiresebb szónoka: „Az odaadás önmagunk feláldozása. Aki nem jut eddig, az nem is szeret. Aki szeret, az magát odadja. Ez a szeretetnek természetes következménye".

Ez az Istentől belénk oltott ösztön éppen azért állandóan arra indít és hajt minket, hogy másokkal összeköttetést keressünk, hogy legyen valaki, akinek magunkat odaadhassuk, szóval, hogy barátkozzunk.

Oly annyira természetes ez az emberben, hogy, ha nem talál barátot, vagy ha felajánlott szeretetét nem viszonozzák, ha szeretetében csalódik, akárhányszor állatokhoz, virágokhoz fordul, azokat mintegy megszemélyesíti, hogy azokkal barátkozzék. Az ember bizonyos értelemben barátkozhatik lóval, kutyával, macskával, sőt mint esetek bizonyítják, egérkével, pókkal is, mint Róbert Bruce és Pelico Silvio története igazolja.

Schelley szerint az ember a sivatagban megbarátkozhatik a pálmával vagy pedig a nagyvárosi bérkaszárnyák egy-egy padlásszobájában baráti viszonyt tarthat fenn a cserép muskátlival. Becézi, ápolgatja, beszélget vele. Ilyen szeretetszomjas az emberi szív!

Érdekes feljegyzésünk van erre az első francia császárság idejéből. Egyik politikai fogoly, akinek szíve ott künn a nagyvilágban a sok hűtlenség és csalódás folytán sokat szenvedett, a szokott séták alkalmával a fogház udvarának közepén palántát lát előbujni, amelynek magvát bizonyára átröppenő madárka ejtette el. Napról-napra figyeli a rab a palánta fejlődését és lassankint megbarátkozik vele. Elhiteti önmagával, hogy a kis virágszál is megérti őt és csupa rokonszenvből, vonzalomból, szeretetből, viszontbarátságból bontogatja számára szirmait, virágait. Akar hálából tetszeni. A virág azonközben nőttön-nőtt és végtére a fogházőrnek úgy tünt fel, hogy a rabok rendes sétájának

útjában van és így a jó rend érdekében el kell pusztulnia. A politikai fogoly esdve kéri az őrt, kimélje a kis barátját vagy legalább addig halassza az ítélet végrehajtását, míg számára a császárhoz kegyelemért nem folyamodik. Belebetegszik az aggodalomba, hogy esetleg mentési akciója nem sikerül. Be is nyújtja haladék nélkül a kegyelmi kérvényt a zsarnok császárhoz, Napoleonhoz. És a kőszívű tirannus elcsodálkozva és megrendülve olvassa, hogy egykori kevély ellenfele, nem a saját szabadságáért, életéért könyörög, hanem csodás bőbeszédűséggel, amely csak a forró szeretetből bugyoghat elő, a fogházudvar árva virágjáért nyújt be kegyelmi kérvényt.

Világos, hogy ez már beteges megnyilvánulása annak a nagy igazságnak, hogy az emberi szívnek barátságra van szüksége, barátot keres, mert úgy érzi, hogy barát nélkül el nem lehet.

Ha a barátság problémája mindenkire fontos, de senkire nézve sem olyannyira, mint a fiatal leányra nézve, akinek életében oly nagy szerepet játszik az érzés, a szív, a szeretet. Benne igazán: „A szív az ember". „Le coeur c'est l'homme".

És valóban nincs is hatalom, amely főleg a fiatal leányt jóra, de a rosszra is annyira vonzaná, s az úton, amelyre lépett kitartóbbá tenné, mint a szeretet, és pedig annak egyik legnemesebb válfaja, amelyről most szólni aka-

runk: a baráti szeretet. Fontosságát csak növeli, mert ez a szeretet szokott kiinduló pontja lenni minden egyéb földi szeretetnek is.

II.

A szív az Istené.

Az első, ami e kérdés analizisénél, boncolásánál megfejtésre vár: vajjon rendelkezünk-e és pedig mily mérvben, mily címen azzal a szívvel, amelyet Isten kizárólag önmagának, önmagáért teremtett, és amelyről parancsot is adott: „Szeresd a te Uradat Istenedet *teljes szívedből* és *teljes lelkedből* és *teljes elmédből*". (Mt. 22, 37.) „És teljes erődből." (Mk. 12, 33.) Tehát jut még más számára is hely abban a szívben, amelyet Isten kizárólagossággal önmaga számára foglalt le?

Tisztázzuk eleve ezt a fontos és a mi ügyünkben döntő kérdést!

Isten maga a lét tengere, aki magát Mózes előtt jellegzetesen így nevezte meg: „Én vagyok, aki *vagyok*". (Exod. 3, 14.) Ő tehát egyben minden létnek és így minden jónak forrása. Ami jó, szép, kedves és kellemes a mindenségben csak fellelhető, az mind az ő kisugárzása, ő belőle árad. Benne mindez megvan valami magasabb módon és végte-

len fokban. Ő minden jó összege és pedig végtelen hatványon. Éppen azért Ő tudna vég és határ nélkül többet is adni, mint amennyit valójában ad. És mindennek ellenére, — ó csodák csodája! ő — bármennyit is ad — nem lesz, nem lehet soha szegényebb, vagy jobban mondva kevésbbé gazdag. Minő csodálatos lény is az Isten! Szinte elalél az ember értelme, hacsak reá gondol is.

Nagyon világos és észszerű tehát a következtetés: mivel Isten mindennél végtelenül jobb, szebb és értékesebb, tehát Őt mindeneknél inkább, tehát *mindenekfelett* kell szeretnem.

És mivel minden *csakis* általa jó és mindenben *Ő* a jó, azért voltaképen *egyedül* őt kell szeretnem.

Ebből aztán mindjárt azt a szinte kézzelfogható következtetést is levonhatom, hogy mily esztelenség, őrültség és gonoszság, ha Istent bármely teremtett dologért, személyért vagy tárgyért odadobom, megvetem, feláldozom. Ennek rettentő, katasztrófális következményei lesznek e világon, de legalább is az örök életben. De már az is nagy oktalanság és sérelem a Teremtőre nézve, bármely teremtményt Nála jobban szeretni.

Azonban szinte látom, mint ébrednek fel erre lelkünkben a kinzó próblémák s nehézségek:

„Az én szívem még más szeretetre is érez vágyat, ösztönt. Én akarom Istenen kívül

még szüleimet, testvéreimet, leendő élettársamat és barátnőimet, barátaimat is szeretni."

„Sőt ha őszinte akarok lenni, be kell vallanom, hogy ezek a szeretetek sokkal elevenebbek, hatalmasabbak s erőszakosabbak bennem, mint az istenszeretet."

A felelet minderre nem nehéz.

Ami az első nehézséget illeti, minthogy Isten nemcsak önmagában, hanem másban is jó, tökéletességeit nemcsak önmagában birtokolja, hanem teremtményeiben is szétárasztja, így nincs semmi akadálya annak, hogy Őt nemcsak önmagában, hanem teremtményeiben is, szülőben, hitvesben, jegyesben, barátban is szeressük. Ha mi az ő akarata, tetszése szerint szeretünk, akkor voltaképpen, szinte öntudatlanul is, őt szeretjük.

A második nehézségre pedig ez a feleletünk: Többféle szeretetet különböztetünk meg, aszerint, amint a vele járó gyönyörérzetet tisztán csak szellemi alkotórészünkben, a lélekben, vagy egyben érzéki természetünkben, avagy pedig testünk alacsonyabb erőiben, ösztöneiben is szétönti.

Az első szeretet tehát a szellem, a lélek dolga, az *értelemnek és akaratnak* gyönyörteli vonzalma, odaadása. Így szeretnek az angyalok és pedig hatalmasan. Így szeretjük mi is a tisztán szellemi dolgokat: a tudományt, művészetet, első sorban az Istent.

A második az érzékek, a vér, az idegek dolga. A vér hevesebben lüktet, a szív erőseb-

ben dobog és a gyönyörérzés többé-kevésbbé intenziven érzéki természetünkben áradoz, anélkül azonban, hogy testünk alacsonyabb ösztönei megmozdulnának. Ez az emberi, természetes szeretet, amellyel a szülő gyermekét, a hitves hitvesét, a jegyes jegyesét tisztán szereti. Ezt a szeretetet neveztük mi a „*Leányhivatások*“ című könyvecskében, amikor a leányszívet a másik nem érdekelni kezdi: „*lelki ösztönnek.*“

Mindjárt azt is megjegyzem, hogy az eddig említett két szeretet, a *szellemi* és az *érzéki*, összehullámozhatnak. Megesik ugyanis, hogy valakit szeretünk nemcsak azért, mert erényes és okos, hanem azért is, mert szép és kedves. És a kettős szeretetnek ez az összehullámzása nálunk embereknél valami természetes dolog. Hiszen a szellemi és érzéki természet, a test és lélek bennünk egy lényt, egy állagot alkotnak.

Azt sem szabad figyelmen kívül hagynunk, hogy bennünk nemcsak a szellemi, hanem az érzéki szeretet, sőt a szent házas viszonyban még az alacsonyabbrendű, testi szeretet is alkalmas arra, hogy amennyiben Isten törvényéhez szabja magát, a jó szándék által természetfeletti méltóságra emelkedjék, és így valóságos erénnyé váljon, amely az égben örök jutalomra számíthat.

Erről a legutóbb említett szeretetről azonban, mely egyébként bennünk az állatokkal

közös, itt nem szólunk. Ez a szent tisztaság kérdéséhez tartozik.

Mindezt előre kellett bocsájtanom, hogy a második nehézségre, amely abból ered, hogy érzelmeinket a teremtmények szeretetében sokkal élénkebbeknek tapasztaljuk, feleletet adhassunk.

Ezt a feleletet már abban a felosztásban, amelyet a szeretetről adtunk, megtalálhatjuk.

Az érzelmi és az értékelő szeretet.

Ne nyugtalankodjunk tehát amiatt, hogy érzelmeink olykor, sőt legtöbbnyire, élénkebben karolják át a teremtményeket, mint azok forrását és adományozóját, Istent. Istent ugyanis mi, mert tiszta szellem, inkább csak szellemileg, vagyis értelmünkkel és akaratunkkal tudjuk szeretni. Ámde értelmi és akarati tényeink, jólehet bennünk a legfontosabbak és sorsdöntők, de nem a legérezhetőbbek és távolról sem oly erőszakoskodók, mint a szív, a vér, az idegek mozgalmai. Ezeket pedig inkább az hozza mozgásba, hevületbe, amit látok, hallok, tapintok, amit ölelhetek, csókolhatok. És ha ilyenektől kell válnom, sokkal fájóbb sebet ütnek lelkemen, mint a tisztán szellemi dolgoktól való elszakadás. Ámde mindebből éppen nem következik, hogy amihez *érzékileg* jobban vonzódom s aminek, vagy akinek elvesztését *inkább* fájlalom, azt egyben *többre is becsülöm* szellemi

szeretetem tárgyánál. Meglehet, hogy érzelmileg egy személyt jobban szeretek, mint Istent, de azért Isten kedvéért mégis le tudok róla mondani. Ha apámat, anyámat elvesztettem, koporsójuknál jobban zokogok, mint mikor Istennek megbántását kell megbánnom. De azért, ha Istennek súlyos megbántásával tudnám csak szüleimet visszakapni, feltámasztani, a világ kincséért sem tenném meg. Mert bár szüleimet *érzelmileg* szeretem, de azért Istent még náluk is, és *mindennél* többre becsülöm, értékelem.

Minden esetre szép és illő volna, hogy Istent érzelmileg is mindenekfelett szeressem, de sajnos, itt a földön ez a legtöbbször felülmúlja gyarló, emberi természetem lehetőségeit. Éppen azért Isten azt nem is követeli tőlem. Megelégszik azzal, ha őt értelemmel és akaratommal, mindenfelett értékelem, jóllehet ez érzéki természetemnek heves csatákat s nagy áldozatot jelenthet.

Bizonnyal a vértanúk akárhánya is érzékileg és érzelmileg inkább ragaszkodott az élethez, mint Istenhez, de mikor össze kellett mérnie Istent és a földi életet, mégis csak Istent választotta az élet helyett, mert Istent mégis csak többre *becsülte*. Fájdalmak és testi-lelki gyötrődés közt váltak meg az élettől és mindattól, ami az életben csak kedves az embernek. De lemondottak, mert Istent mégis többre értékelték. Nagyon ritka eset a vértanúk életében is, hogy az istenszeretet

oly hévvel emésztette őket, hogy az áldozattal járó fájdalmat nem is érezték. Így szent Tibornak, akit pogány bírái parázson járni kényszerítettek, ezek nem parazsaknak, hanem rózsáknak tüntek. Isten csaknem minden választottjára, bizony sokkal inkább illenek a próféta igéi: „Az én gyengédeim kemény utakon (nem pedig rózsákon) járnak.“ (Baruk 4, 26.)

A Machabeusok anyja, szent Meliton anyja, Szent Perpetua és annyi más szent asszony, élükön a legnagyobbal, a Boldogságos Szűzzel, sok könny és gyötrődés közt hozták meg az áldozatot, lemondva a forrón, az életnél is jobban szeretett gyermekükről. De meghozták. Mert Istent mindennél, még életüknél, még gyermeküknél is többre értékelték.

És ezt sohasem felejtsük! Az élet még a mi szívünket is ily szörnyű próba alá vetheti. Lehet, hogy Isten tőlünk is áldozatot kíván, lemondást oly dologról, vagy személyről, amelyet vagy akit — úgy érezzük, jobban szeretünk az életünknél. És, — úgy lehet — mégis csak meg kell hoznunk az áldozatot. Mert Isten mindennél többet ér és nélküle minden egyéb mit sem ér. Valószínűleg ezen a kérdésen fog eldőlni a mi földi és örök sorsunk is. Két vagy több szeretet fog szívünkben csatára kelni.

Attól függ majd minden, hogy — bár talán vérző szívvel, — mi melyik pártjára

állunk, a pálmát melyiknek nyújtjuk? Ettől függhet örök boldogságunk vagy kárhozatunk.

Csak ezek előre bocsájtása után foghatunk biztos szemmel, biztos kézzel a barátkozás érdekes és fontos kérdésének boncolásába, hogy t. i. mi a barátság, mint vélekedjünk róla, és mily álláspontot foglaljunk el vele szemben. Munkánk most már elég könnyű lett. Csak alkalmazzuk az előadott irányelveket a barátság, a barátkozás kérdésére.

III.

Szabad-e Istenen kívül mást is szeretni?

Kifejtettük nemde, hogy voltaképpen Isten az, aki mindenben a szép, a jó, a kedves. Ő a szép a természetben és a legnagyobb művészek, költők, csak a természet Alkotójától kölcsönzött és ellesett képekkel, gondolatokkal gyönyörködtetnek. Igen! Isten a szép, a ragyogó csillagokban, a színek pazar pompájával reszkető napfényben, a csillogó glecserekben, az andalítóan csobogó hegyipatakokban, amely aranyos kavicsot görget. Ő szép a sudár pálmákban, a rózsában, a liliomban, a lég magasán keringő sasban, a játszi bárányfelhőkben. Ő a szép és még százszorta szebb az emberi lélekben, annak kisugárzásában, amely az Ő szépségéről, kedvességéről tanuskodik.

Szabad-e tehát a lelket, annak remekbe készült edényével, a testtel együtt, szóval az *embert* is szeretnem, érette lelkesednem, iránta odaadást, önfeláldozást tanusítanom?

És ami szorosabban a mi ügyünket illeti, lehet-e barátom, barátnőm, aki számomra

többet jelent más embereknél és bizonyos értelemben az egyedüli, akiért hevesebben ver a szívem?

Más szóval, ha találkozom az élet utain olyannal, akinek lelki tulajdonságai az enyémeket mintegy kiegészítik és aki éppen azért megnyeri szinpátiámat, szívemet, vajjon választhatom-e az ilyet barátomnak, barátnőmnek? Szerethetem-e az ilyet mélyebben, melegebben, odaadóbban, mint a másikat?

Szabad-e, nem-e?

A kérdésre azt felelem, hogy igen, szabad. Sőt, ha a barátság nemes, tiszta, lelki, szellemi előnyökre alapozott és így biztosan nemes és tiszta marad, akkor egyike a legszebbeknek, legmagasztosabbaknak, amit a földi lét csak nyújthat nekünk, szegény vándoroknak.

Az istenszeretet kára nélkül, sőt előnyeivel szerethetem barátnőmet, szerethetem rokonszenvvel, szívvel, odaadással, önfeláldozással, hűségesen. Hiszen ily ideális szeretetben Isten az, aki a szíveket összefűzi, az Ő szeretete a lánc, a kapocs, Őt szeretjük ilyenkor egymásban.

Boldog ember, akinek Isten ily barátot adott. Halljuk csak magát Istent, mennyire értékeli Ő maga ezt a nagyszerű ajándékát?

„A hív barát erős oltalom és aki ilyet talál, kincset talál. A hív baráthoz semmi sem hasonlítható és nem méltó az arany és ezüst értéke az ő hűségének jóvoltához. A hív

barát az életnek és halhatatlanságnak orvossága, és akik félik az Urat, megtalálják azt". (Jéz. Sir. fia 6, 14—16.)

A Szentléleknek emez idézett igéit szinte szószerint tapasztalta magán *Diepenbrock Menyhért* biboros, a német katholikus Egyház egyik dísze. (Mh. 1853. január 20.)

A rakoncátlan fiatal Diepenbrock báró sok gondot okozott szüleinek. A katonai pályára lépett. Egy alkalommal, mikor éppen otthon tartózkodott, családjukat meglátogatta a kedves modoráról közismert *Sailer* püspök. Menyhért kerülte a püspöknek a közelségét is. Még az asztalhoz sem akart jönni, nehogy vele találkozzék. De Bernát bátyjának unszolására mégis csak odaült az asztalhoz, de lehető távol a püspöktől. Ebéd után Sailer püspök hirtelen felállott és Menyhérthez lépett. „Kedves barátom, szólott hozzá, nem tennénk kis sétát?" Szinte akaratlanul is engedett az ifjú Diepenbrock és fél óra múlva ki volt cserélve. Egész életre szóló barátság fejlődött ki közöttük, amelynek kiváló előnyeit Diepenbrock lelkiéletére mutatják a bekövetkezett események. Diepenbrock felismerte hivatását, a katonairól a papi pályára lépett, amelyen áldásdús működésével és az Egyház védelmében tanúsított hősies magatartásával, mint Boroszló biboros főpapja nagy dicsőséget szerzett Istennek, de meg saját nevének is.

IV.

„Keressetek és találtok".

A barátság kérdésében az egyik legfontosabb: *megtalálni az igazi jóbarátot.* „Keressetek és találtok" (Mt. 7, 7.) mondja Jézus és a görög Bölcs: „Ha helyesen keressz, találni fogsz". Nem mondom, hogy az embernek okvetlenül szüksége van baráti szívre. Sem a parancsok, sem az evangéliumi tanácsok közt nem találjuk a felhívást jó barát keresésére. Ez csak inkább Istennek különleges ajándéka, amely tekintve egyesek jellemét, természetét, hajlamait, bizonyos értelemben szükséges is lehet. Míg mások viszont nagyon jól el vannak nélküle is. Nem minden fácskának van szüksége támaszra, hogy szépen a magasba nőjjön. Azt azonban elmondhatjuk, hogy nincs senki, akinek a jó barát nagyon hasznos ne volna, ha ugyan ilyet talál, ha Isten ilyennel megajándékozza. Szépen mondja a költő is:

Keskeny, rögös az élet útja,
Mely az igaz boldogsághoz vezet,
Keress azért magadnak jó barátot,
Ki hű kezével vezesse léptedet.

Keress magadnak! Ámde, hogy sikerrel keress, ez már bizonyos feltételektől függ. Hogy érdemes és alkalmas légy jó barát birtoklására 1) először is magadnak *jónak* kell lenned. Maga az Úr hívja fel erre figyelmünket. „Ki az Urat féli — olvassuk az Írásban — hasonlóképen jó barátságra is tesz szert: mert mint önmaga, olyan lesz a barátja is.“ (Jéz. Sir. F. 6, 17.) Különben már a pogány világ is tudta, belátta ezt. „Rossz emberek nem lehetnek jó barátok“ mondotta *Xenophon.*

2) Ha tehát szíved a jó barát szükségességét érzi, tisztítsd meg szívedet a rossz, a rendetlen hajlamoktól vagy legalább vedd fel komolyan a csatát ellenük és egyben kérd az Urat, akitől „minden jó adomány és minden tökétetes ajándék vagyon“ (Jak. 1, 17.), hogy küldjön neked olyat, aki neked ebben a nagy munkában segítségedre legyen. Mert, amint már előre is mondhatjuk, az igazi barátságnak a legfőbb és első célja, hogy általa jobbak legyünk, valamiképen Istenhez közelebb jussunk. Ezzel függ szorosan össze a barátságnak minden egyéb előnye is.

3) A keresésnél azután helyes ösvényen indulj és óvatosan járj. Ne légy mindjárt mindenkinek bizalmasa és mint a folyondár, a repkény ne fond mindjárt éltedet másnak életfájára. Előbb sokat imádkozzál és fontolgasd, vajjon megvannak-e barátnőjelöltödben az igazi barátság alapfeltételei. Ezek pedig a) a közös, azonos hitelvek és világnézet.

Ezek, mint a bevezetésben említettük, csakúgy a világtörténelemnek, mint egyesek élettörténetének legvégső mozgatói. Az ember megközelíthet más világnézetűeket is a kellő óvatossággal, szeretettel, segítő szándékkal. De mint *bizalmas jó barátnő* csakis akkor, ha már az alapelvek azonosak. Ellentétes hitelvekre sohasem lehet igazi, szolid barátságot, annál kevésbbé igazi, boldog életközösséget (a házasságban) építeni. b) A másik alapfeltétel a tisztaságra, erényre törekvő jellem. c) A harmadik a közös cél, amely elsősorban a kölcsönös épülés, jobbítás legyen. d) Ezek után következik csak a lelkeknek az a harmoniája, amely nélkül a barátkozás amugy sem indul meg, amelyről még alább megemlékezünk.

V.

Az igazi barátság előnyei.

Szeretetgyakorlat.

A barátság előnyei: a) elsősorban az alkalom a szeretetet gyakorolni. Ebbe is az embernek bele kell iskolázódnia. Nos, és erre egyik legjobb munkatér: a barátság. A barátban van valaki, akiért az ember imádkozzék, akivel jót tegyen, akiért áldozatokat hozzon.

Javítás.

b) És ez a jótékony áldozatkészség főképpen *egymás javításában* nyilvánul meg. Az igazi jóbarátok egymást kölcsönösen buzdítják a jóra, a kötelességek hű és kitartó teljesítésére és ebben egymásnak lehetőleg segítséget is nyujtanak.

Figyelmeztetés.

c) De semmiben sem oly jótékony és nagy kihatású az igazi barátság, mint mikor egymás hibáira való kölcsönös, tapintatos figyelmeztetésben nyilatkozik meg.

Ez bizony nem kis feladat és nem kis nehézséggel kapcsolatos, de elmondhatjuk, hogy egyben az igazi barátságnak igazi próbaköve is. Olykor mily nehéz és áldozatos, csaknem hős cselekedet mást hibájára nyiltan és őszintén figyelmessé tenni. Sokszor még a legforróbb szeretet is visszariad ettől a feladattól. Pedig minden józan egyén higgadt óráiban beláthatja, hogy az reá a legnagyobb jótétemény, ha őt hibáinak eleven tudatára ébresztik. Két jóbarát megteheti azt, hogy ebben egymást kölcsönös, szent igérettel le is kötik és szinte kötelezik az egymáson észrevett hibák őszinte közlésére. Ámde ebben a két jóbarátnak, ha még úgy is szeretik egymást, *nagy tapintattal* kell eljárnia. A figyelmeztetés előtt mindkét fél imádkozzék, hogy Isten adja meg a helyes látást, a teljesen tiszta jószándékot, és okos szavakat. Aztán tanulmányozzák mindketten, hogyan veszi fel a másik fél leginkább a figyelmeztetést. Mert hiába, az ember csak ember. Nagyon függ a jellemtől és vérmérséklettől, hogy kinek mit, mikor és hogyan lehet haszonnal megmondani.

Az pedig, akinek hibáját megmondták, fogadja mindig észrevehető hálával, hogy a másiknak máskor is legyen bátorsága a szeretetnek ezt az oly kitünő, de oly nehéz cselekedetét vele szemben gyakorolni. Még ha a jó barátnő hibádat illetőleg tévedett és téged félreértett volna is, hallgass. Ne légy izgatott és nem-

tetszésedet valahogyan el ne áruld! Köszönd meg akkor is hálával a figyelmeztetést. Mert ha nem így járnál el, alig veszi barátnőd magának másodszor is a bátorságot, hogy hibáidra figyelmedet felhívja. Pedig légy meggyőződve, hogy amint neked legnagyobb bajod és szerencsétlenséged a te hibád, úgy nincs is nagyobb jótevőd, mint aki téged azoktól szabadulni segít.

Emberismeret.

d) A barátkozásnak végül nem kis előnye, hogy bennünket emberismeretre segít. Az előtted feltáruló szívben, ha van jó megfigyelőképességed, megismerheted az embert az ő előnyös, de hátrányos tulajdonságaiban is. Tanulhatsz tehát megbecsülést, de egyben türelmet, elnézést és megértést is. Az emberek a kölcsönös érintkezésben ritkán teljesen őszinték egymáshoz. Szavaik nem ritkán csak arra jók, hogy gondolataikat leplezzék. Ámde a jó barátok egymásban, mint tükörben, látják az igazi embert. És ezt az ismeretet úgy a saját javukra, mint mások előnyére nagyon jól kiaknázhatják.

VI.

A barátság zátonyai.

Jaj volna, ha a barát megválasztásában helytelen utakra tévednénk, és így „rossz barátra“ akadnánk, ha ugyan lehet egyáltalán „rossz barátról“ beszélni. — A rossz ember ugyanis talán cimbora, de igazi, jó barát sohasem lehet. Az eredmény az lenne, mint ami a borral történik, ha ecetes hordóba töltik. Maga is ecetté változik.

Rossz, helytelen és veszélyes pedig a barátság, valahányszor azt már nem lehet Istenre visszavinni, ha nem vezet végelemzésben Istenhez, a legtisztább szeretethez.

Ilyen pedig a barátság, valahányszor az érzékeken akad fenn és az érzéki jóleső érzésen kivül egyebet nem keres.

Az érzéki barátság szimtomáit Szalézi szent Ferenc a következőkben állapítja meg.

Az érzéki barátság elárulja magát:

a.) a beszélgetés *módjában* és *tárgyában*. Miről beszéltek és hogyan? A téma elég nemes és hozzátok méltó-e? Megfelel-e a barátság legelső céljának, ami a kölcsönös épülés,

vagy legalább is nincs-e ezzel pozitív ellentétben? és a modort nem jellemzik-e bizonyos érzékies momentumok, bizonyos szerelmi vallomások, amelyeknek köztetek semmi helye, értelme nincs?

Az érzéki barátság további jele:

b.) a vakság, amely az itéletet elhomályosítja és a lelket szinte elbódítja, megszédíti. Míg ugyanis a nemes barátság, amely a szellemben gyökeredzik, tisztán lát és értékel, addig az érzéki barátság csak egyet lát, a magának kirajzolt, magának megfestett ideált és más egyebet semmit sem lát és az ideálon sem lát mást, mint csakis azokat a színeket, amelyeket az érzéki szeretet vérbe mártott ecsete festett reá.

c.) Az érzéki szeretet továbbá felveri az összes többi nemtelen szenvedélynek mozgalmait és viharos, háborgó tengerré teszi a szegény szívet. Az ily szerencsétlen szív aztán olvadoz, majd megint nyugtalan, féltékeny, ha akadályokra talál, akkor tajtékzik, dühöng, rombol és megtörik, mint a háborgó tenger hullámverése a parti szirteken.

d.) Felszakítja az érzéki szeretet a mindenki iránt tartozó szeretet aranyszövetét s meredek lejtőt alkot a legalacsonyabb, a test szeretet örvényeibe. Megássa az angyali erénynek sírját s így megfosztja a leányt minden díszétől, és értékétől. Minő katasztrófa!

Egy tapasztalt lelkivezér (Msg. Gay) ez

ügyben a következő megjegyzést teszi. „Azt ugyan meg tudom mondani, hogy két leány között az érzéki barátság hogyan kezdődik, de azt nem tudom vagy inkább nem merem megmondani, hogy hol végződik. De azt jegyezze meg a leány, hogy amint elkezdi barátnőjét így szeretni, illetőleg ily szeretetet önmagával szemben barátnője részéről megengedni, oly mértékben kezd meghalni az *igazi* szeretet számára. Elhagyja a szeretetnek tiszta, békés mennyországát és a fellegek és viharok alacsony vidékeire száll alá. Méreghez nyult és akarva, nem akarva is, barátnőjének mérget kever. A gonosz lélek olyanokat, akik egymás közt érzéki barátságot szőnek, bátran magukra hagyhatja. Nincs már szükség reá. Az ő munkáját majd elvégzik azok egymás közt."

Azért kezdetben állj ellen! és szívednek megszentelt oltárán mást, mint szent képet ne tűrj, mást, mint szent lángot ne gyujts, a tiszta szeretet, a nemes és ideális barátság lángját.

VII.

Ami a barátságot megsemmisítheti.

Némelykor, a legideálisabban indult és nemes barátságok is lassanként tönkremehetnek. Nem mindig megy ez egyszerre. A fa is akkor reped csak meg, mikor már lassanlassan nagyon kiszáradt.

Türelmetlenség.

a) Megsemmisítheti a barátságot a türelmetlenség a barát hibáival, ügyetlenségeivel szemben. Még a legtisztább barátságban is, mint általában minden szeretetben, van valami egoizmus. Ez a különben talán nemes egoizmus megkívánja, hogy barátjában csak az ideálist, tökéleteset szemlélhesse. Ámde ez nem megy mindig. Mi emberek vagyunk. Ha most már a barát ajtóstól-kapustól rontva be, minden gyim-gyomot egyszerre akar barátjában megjavítani, ezzel a barátság gyöngyét összetöri.

b) Van, aki viszont nyers egoizmussal a barátság örve alatt csak jogot akar szerezni, hogy kritizálhasson, fölényt gyakorolhasson,

kiaknázhasson. Barátnőjét úgy szereti, mint elnyűtt ruháját, mert azt már nem kell kímélni.

A kiaknázó barátságra pompás példát rajzolt meg Wilde Oszkár a The devoted friend című szellemes kis cikkében.

Ügyetlen bizalmaskodás.

c) Az ügyetlen és túlságos bizalmaskodás is megrontója lehet a különben ideális barátságnak. Jegyezd meg, hogy a jó barátnő azért még nem gyóntatóatya. És, ha az akarna lenni és talán minden lepel valójában lehullanék előtte barátnője lelkéről, ezzel megszünnék az a bizonyos titokzatosság, amely a barátságnak egyik fő vonzóereje.

d) A korban, rangban, főleg vallásos meggyőződésben való egyenlőtlenség, valamint a boldog házaséletnek, úgy a barátságnak is egyik fő megölője.

Távollét.

e) Végül a távollét. A régi görögöknél, mikor egymástól váltak, szokásban volt tesszárát adni. Kettétört fadarab volt ez, amelynek egyik felét az egyik, a másik felét a másik tartotta, őrizte meg. Ha azután a jó sors őket talán évek multán megint összehozta, ismét egybeillesztették a tesszárát és ezáltal a régi barátságot igazolták, mintegy legitimálták.

Nagyon könnyen megeshetik, hogy a mi baráti tesszáránk már nem illik egybe évek

multán. Hiába, a korral, viszonyokkal mi is változunk és a régi barátság legfeljebb már csak kegyelettel őrzött relikviáink, emlékeink közé tartozik. Ebből is láthatjuk, hogy a barátság nem a végső szeretetforma. Ez csupán az Úr Istennek szeretete. A távoli barátság többnyire már csak a barátságnak halotti maszkja. Az örök barátságoknak, amelyek még a másvilágra is átnyúlnak alapja, kapcsa csak az lehet, aki maga is örök és változhatatlan.

VIII.

Néhány typusa a leánybarátságoknak.

Csaknem minden leány életében jelentkezik a fejlődésnek az a korszaka, midőn szívét már nem elégíti ki az édes apának, édes anyának s testvéreinek még oly gyengéd és gondos szeretete, nem tudja otthon tartani az apának még oly nagy tekintélye s a családon kívül is keres magának valakit, akitől boldogságot remélhet.

Az első, ami neki a sóvárogva sejtett boldogságot felkínálja: a *barátkozás*, ha ugyan nem mindjárt a korai szerelem, amely, mint Dantenél is látjuk, a barátságot is megelőzte. A tapasztalt megfigyelők tudják, hogy ez bizony nem a legritkább eset. Oh és minő öröm az iskolatársak között, őszinte barátnőre akadni, aki kész velünk örömet, fájdalmat megosztani, akivel lehet oly közös belvilágot felépíteni, amelyen mindenki és minden kívül áll. Mily édes érzés, mikor valakivel már mindenünk közös, a könyvek, az irka, a toll, a papír s főkép a gondolatok és a titkok. Jól eső érzés tudni, látni azt, hogy

a kívülállók minő irigységgel látják ebből a közösségből való kirekesztésüket s a két szívnek boldog összeolvadását. Mindez, a leányszívben s leányéletben sokkal intenzívebben jelentkezik, mint a fiúknál. Isten ments, hogy mindjárt pálcát törjünk az ily egyébként ártatlan barátkozás felett, mert miként fejtegettük, sok előnyt is hozhat a fejlődő leány lelkiéletére. Hiszen a barátság kölcsönös gazdagodást jelent számukra. Minden leány ugyanis barátnőjében talál valamit, ami vele hasonlatos, mert a hasonlóság minden szeretet alapja; de talál valamit, ami eltérő, ami benne nincs meg s amit tőle remélhet. Ezt, éppen a „nagyok“ neki nem tudják megadni. De jaj, ha a felajánlott szeretet viszonzásra, elfogadtatásra nem talál! Minő szerencsétlennek, és elárvultnak érzi magát a szegény szív!

a) Többnyire minden osztályban van egy-egy leány, aki előnyös külső és belső tulajdonságaival, bizonyos eleganciájával, előkelőségével kitünik, a többiek csodálkozását, irígységét magára vonja s akinek barátságáért sokan féltékenyen versenyeznek. Az egyetlen szerencsés választottnak, éppen azért nincsen nyugta. Az ő kiváltságos helyzete a többit nem hagyja közömbösen. Mennyi intrikát és tűszúrást kell emiatt elszenvednie! Nem csoda! hiszen a kizártak emiatt borzasztóan szenvednek.

Maga az a bizonyos „kiválóság“ is jól

tudja, hogy ő a sok közül csak egyet tett boldoggá és sokakat szerencsétlenné. Ha kissé hajlamos a kokettségre, még tetszik is neki, hogy ő minden szív felett uralkodik anélkül, hogy magát nekik odaadná.

Ily kis tragédiák csaknem minden iskola falain belül lejátszódnak és előjátékai az élet nagy tragédiáinak. Azok a szenvedélyek, melyek most még aránylag kicsiben mutatkoznak, azonban már elég nagyok arra, hogy a kisleány szív-békéjét és derűs boldogságát feldúlják. Később nagyra nőhetnek és megrontói lehetnek az egész életnek. Azért jó oka van a lánynak, hogy ilyen szeretetféltésből eredő irigység és egyéb velejáró rendetlen indulatok ellen a harcot energikusan felvegye és folytassa.

b.) Ugyanez a jelenség nem ritkán megismétlődik felnőtt leányoknál is, akik régesrégen lerázták az iskola porát. Családban nem tudtak elhelyezkedni, egyedül vívják az élet csatáit s viselik a létfenntartás küzdelmes gondjait. Bizonyos ösztön kényszeríti őket, hogy hasonló sorsú barátnő után nézzenek, akiben megtalálják azt a vigaszt, támaszt, azt a gyengédséget, amire szívük annyira éhes, s aki a nélkülözött, meghitt otthon édességéért őket kárpótolja. Igen sokszor azonban egymásnak belsőbb megismerése szétfoszlatja az ábrándokat, illuziókat és a leplezett hibák és gyengeségek sok gyanúsításra, csipkelődésre, irigységre és féltékenységre adhatnak

okot és alkalmat. Meg aztán mindenféle barátságnak, amely nem tisztán a természetfelettire épít, előbb-utóbb vége szokott lenni. A barátnő szívét más szeretet hódítja el, legyen az akár isteni, akár emberi s így a baráti szeretet kizárólagosságát fel kell mondania. Nos és most a másik fél részéről beáll a tragédia. Nem tud belenyugodni a veszteségébe. Mindenféle eszközhöz nyúl, nem ritkán nemtelenhez is, hogy a másiknak boldogságát elgáncsolja. Kész a másik szerencséjét, amelyet tiszteséges házasságban, vagy esetleg a zárdában feltalálna, tönkretenni, hogy ha már ő boldogtalan, legyen boldogtalan más is. — Az ilyen csúfos kísérletek másokban talán humoros hatást fejtenek ki, pedig inkább részvétet érdemelnek.

Ismét intő jel, hogy a barátságban ne keress mást, mint amit az megadni tud és hivatott.

c.) Vannak viszont az ily beteges alakokkal szemben nők, akik a szenvedélyes barátkozás iránt szinte érzéketlenek, és majdnem képtelenek arra, hogy másik nőt kizárólagos vonzalmukkal ajándékozzanak meg. Ők ezeket az energiákat a nemes és jogos szerelem számára tartják fenn.

Egészséges kedélyű nők ezek, akik tudnak szeretni anélkül, hogy szerelmesek lennének. Hiszen ők is tudnak azért jó barátnők lenni, de náluk a barátság nem azonos a csókkal, öleléssel, olvadozással és ábrándozással. Egy-

egy elválás nem ejti őket ájulásba és az elmaradó levél miatt nem esnek kétségbe.

És ime éppen az ily női jellemek, amelyek a barátságot esetleg nélkülözni is tudják, fejtenek ki leánytársaikra legnagyobb vonzóerőt, főképpen azokra, akik érzik, hogy ők ilyen magatartásra nem volnának képesek.

Igen, az imént vázolt női jellemek, míg éppen bizonyos hűvösségükkel, szellemüknek bizonyos férfiasságával szenvedélyeket ébresztenek leánytársaikban, jómaguk szilárdan és egyenesen haladnak előre, hogy saját álmukat megvalósítsák. Ha vérzik is a szívük, de biztosan nem a barátság miatt.

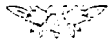

IX.

Az ideális barátság néhány feltétele.

Szenvedélymentesség.

Az igazi barátság nem ismeri a görcsös ragaszkodást, sőt egyik lényeges jele a *szenvedélymentesség*. Ha a szerelemmel hasonlítom össze, olyan a barátság, mint a gyümölcshozó, termékeny, kellemes ősz a nyár hév melegéhez. Valami semleges dolog a barátság, amelyet feltalálhatsz és pedig lényegében azonosan, minden nemben és korban egyaránt. Csupán a rossz emberekben hiába keresed.

Általában elmondhatjuk, hogy fenkölt, finom, tapintatos lélek kell ahhoz, hogy az igazi barátságot élvezni tudja.

Önzetlenség és alázatosság.

Leginkább képesek és alkalmasak a barátságra, akik legkevésbbé vannak eltelve önmagukkal, akik éppen azért tudják más erényét és előnyös tulajdonságait megbecsülni és megbámulni, akiknél nem az a fődolog, hogy tessenek, hanem, hogy másnak használjanak

és örömet szerezzenek. Szóval azok az igazi jóbarátok, akiknek már sikerült önmagukban az „én“ bálványát lerombolni és akik igazán *alázatosak*, akik már hálásak tudnak lenni minden kenyérmorzsáért, amelyet a jó Isten nekik mások által juttat.

Nem annyit jelent ez, hogy mi magunkat barátnőnkkel szemben valami alsóbbrendű s értékű lénynek képzeljük, hanem igenis azt a meggyőződést követeli meg tőlünk, hogy mi is csak sokban fogyatékos, gyarló emberek vagyunk, akiknek éppen azért nagy belátással és elnézéssel lehet s kell barátnőnk hibájának javításába fognunk, ugyanavval a tapintattal, mint amellyel mi is szeretnők, hogy a mi hibáinkat gyógyítgassák.

Igen! És ezt újból hangsúlyozzuk, — a barátsághoz, hogy igazi és tartós legyen, jó csomó *alázatosságra* van szükség. Mert mint minden szeretet, úgy a barátság is a javak kicserélésében és így elsősorban a kölcsönös *javításban* nyilvánul meg. Ámde alázatosság nélkül hiányozni fog bennem a bátorság, a kedv és főleg a tapintat, hogy barátnőm hibáját érintsem, azt előtte felfödjem. Hiszen ez mindig azzal a veszéllyel jár, hogy szimpátiáját, amelyet pedig oly nagyra becsülök, elvesztem. Hiába! emberek vagyunk és pedig többnyire átlag emberek. A lelki világosság bennünk igen gyakran oly fogyatékos, hogy az oly barátokat, barátnőket részesítjük előnyben, akik reánk nézve „kényelmesek“ s minket se szó-

val, de még magatartásukkal és példájukkal sem figyelmeztetnek gyengeségeinkre. Az pedig magyarázatra szintén nem szorul, hogy annak is, akit figyelmeztetnek, sőt annak még inkább ugyancsak *alázatosságra* van szüksége, hogy a figyelmeztetésből hasznot vonjon. Hiszen még rendesen az is fájni szokott, ha feljebbvalóink igyekszenek minket javítani, mennyivel nagyobb lelkierő kell ahhoz, hogy olyanoktól fogadjuk ezt el, akiket magunkkal teljesen egyformáknak tartunk. Pedig jól jegyezzük meg, amint köztünk és barátnőink közt már nincs semmi különbség és mi mindenben teljesen beértük őt, ezzel a barátság is elvesztette értelmét, éppen úgy, mint mikor már semmi adni valónk sincs és nincs is kedvünk magunkat odaadni, a szeretet is kialudt szívünkben.

Közös ideál és cél.

A kitartó barátságokat továbbá a közös ideálokért való küzdés s közös munka teremti. Ha ez nincs meg, akkor a barátság alig lesz több a játékszernél és a haszontalan időtöltésnél. Csak ahol megvan a közös célért és pedig hozzánk méltó, érdemes célért való lelkesedés, ott fogja a barátság kiállani azokat a próbákat, amelyeknek az idő, a csalódások és a szív természetes változandósága feltétlenül alávetik.

Életszentség.

A barátság zenitjét a szentségben éri el. A szentség állítja be ugyanis az embert a legmagasztosabb célért, ideálért való küzdelembe. És ha a szent ebben a törekvésben, küzdelemben elvtársra talál, ha oly egyénnel találkozik, akinek szeméből ugyanazokat a nagy gondolatokat olvashatja ki, amelyekért ő lelkesedik és ha a másiknak szemébe tekintve ugyanazt az istenszeretetet látja felvillani, akkor szövődik az oly ideális, oly isteni barátság, amelynek még odaát az égben is folytatása lesz és vég nélkül fog tartani.

X.

Leányok és fiúk.

Lehet-e leányok és fiúk közt szoros értelemben vett barátságról szó? Beszélhetünk-e egyáltalán nő és férfi közt, eltekintve a gyermeki vagy testvéri viszonytól, oly belső és bizalmas szeretetkapocsról, amely tisztán szellemi, lelki téren marad s nem nyúl bele előbb-utóbb az érzéki életbe, nem elegyedik azzal, az u. n. „lelki ösztönnel", amely a két nemet egymás felé hajtja, hogy a szerelemre, és ennek végcéljára a házasságra disponálja? Mindenesetre mutat fel a történelem és pedig elég számban eseteket, midőn a férfi és nő között tiszta, Isten szíve szerinti, ideális barátság állott fenn, pl. Jeromos és Marcella, Ambrus és Monika, Szalézi szent Ferenc és Chantal szent Franciska közt.* Újabban Stolz Albán és Meynecke Júlia között szövődött ily ideális barátság, tisztán levélváltás által, amely előbb Júliának a katholikus vallásra

* V. ö. Dr. Mich. Müller: Die Freudschaft des H. Franz v. Sal. und der H. Johanna von Chantal. Eine moralhistor. Studie. 1923.

való megtérését eredményezte, de aztán fennmaradt ennek boldog haláláig. Hogy ez a barátság, jóllehet elég belső és bizalmas, de mégis mennyire szellemies volt, abból gondolhatjuk, hogy a barát és barátnő az életben sohasem találkoztak. Ámde be kell vallanunk, az ily ideális barátságok, mégis csak kivételesek, amelyeket az élet költészetének csak ritkán sikerül produkálnia, mert csak nagy ritkán talál erre igazán alkalmas alanyokat és körülményeket. Mi pedig itt nem a kivételesről, hanem a rendes és megszokottról akarunk szólani.

Ki kell tehát jelentenünk, hogy rendes körülmények közt, ha nincs megfelelő házassági remény és szándék, férfi és nő közt baráti viszonyt szőni annyit tesz, mint a tüzzel játszani és a jövőt, a lelket, az örökkévalóságot nyilvánvaló veszélynek tenni ki.

De tisztázzuk a fogalmakat!

Mikor azt állítjuk, hogy a leánynak, ha nincsenek meg a közeli házasság feltételei, bizalmas *barátságot fiúval kötnie* nem szabad, ezzel éppen nem mondjuk, hogy fiúkkal *barátságosnak* sem szabad lennie.

Nagyon érthető és természetes, hogy a fiatal leányon jóleső érzés vesz erőt, ha a társaságában fiúk is vannak és azokkal szívesen és kellemesen tudja az időt tölteni. Kifogástalan dolog, ha a leány nem férfigyűlölő, hanem tudja a férfi-nem előnyeit értékelni. És szomorú volna, ha a leány nem

tudna a társaságban, amelyben férfiak is vannak, azokkal szemben vidám, figyelmes és előzékeny lenni a nélkül, hogy mindjárt be ne gyulladjon és bizalmas viszony kifejlődésének útját ne tudná állani.

Sőt kell, hogy az ily társaság a felnőtt leánynak gyakorlóteret, alkalmat nyújtson, hogy ne mindjárt a szívével, hanem az eszével is gondolkodjék, szívét, ha kell két marokra fogja és keze közül egykönnyen kiosonni, megszökni ne engedje.

Nem! ezt nem szabad tennie még akkor sem, ha egyik-másik fiatal ember iránta szokatlan és megkülönböztető érdeklődést tanusít is. Ilyenkor kell megmutatnia a leánynak azt az erkölcsi erőt, amelyet hosszas lelki önművelés által szorgosan gyüjtögetett.

Különösen akkor nagyon aktuális ez, ha a helyzet a leányt arra kényszeríti, hogy férfiakkal együtt tanuljon, dolgozzék, kenyerét együtt keresse. Ily helyzetekben a férfi akárhányszor a szegény leányt csak szenvedélye játékszerének, szabad zsákmánynak tekinti, főleg oly esetben, midőn az tőle függő viszonyban is van, s kenyerét tőle kapja. Ilyenkor kell a jellemes leánynak megmutatnia, hogy más barátságosnak lenni és más barátkozni.

Be kell ilyenkor a leánynak bizonyítania, hogy előtte a lelki, erkölcsi értékek mindenekfelett vannak és ő azok feláldozására semmi áron sem kapható.

Viszont az ily helyzetek a leányra nézve kitünő életiskola is, amelyben megtanulja ismerni az embereket, bizony nem a legelőnyösebb oldalukról is, és ez a tapasztalata még egykor nagy hasznára válhatik.

Ámde éppen a vázolt helyzetek alkalmat nyújtanak, hogy a leány és férfi közt *barátság* támadjon.

Mint vélekedjünk erről?

Miként már jeleztük is, szinte lehetetlennek tartjuk, hogy leány és férfi közt oly barátság álljon fenn, mint teszem azt, két leány avagy két férfi közt.

Isten ugyanis, mint ezt a „Leányhivatásokban“ bővebben kifejtettük, hogy az ő remekművének, az emberi nemnek fennmaradását és terjedését biztosítsa, a természetet szinte vas szerkezettel látta el. Beleoltotta az emberbe a hármas ösztönt: a lelkit, a testit és a szülői ösztönt, és e hármat oly szoszorosan szőtte, fonta, kapcsolta össze, hogy az egyik szinte szükségszerűen a másikba visz, sodor s csaknem kényszerít. A természet a lehetőség szerint nem nyugszik addig, míg csak a Teremtő által kitűzött céljához nem jutott. Az ember Isten kegyelmével és erős akarattal aránylag elég könynyen tud *egészen* tiszta életet élni, ha arra magát magasabb célok megvalósítása céljából hivatottnak érzi. De ráállani — a másnemőekkel való barátkozás által — a természet lejtőjének szegélyére, s azon le nem

csúszni, csak kevés, kiváltságosnak adatott meg. Erre csakis olyanok vállalkozhatnak, akikben nem csupán a legtisztább szándék van meg, — ennek meglétét oly könnyen és szívesen hitetjük el magunkkal — hanem, akik ezen kívül, mint Stolz Albán mondja „magasztos és erős lelkületre is már felküzdötték magukat.“

Ha mi, átlagos emberek, és ilyenek vagyunk többnyire valamennyien, a másneművel való barátság lejtőjére rámerünk lépni és azon meg akarunk maradni, ez vagy egyáltalán nem fog sikerülni, vagy pedig csakis olyan lelki erőfeszítések, csaták és küzdelmek árán, amelyek lelki életünket tönkreteszik, szívünket össze-vissza zúzzák, vérezik és egyáltalán nem fizetik meg azt, amibe kerültek.

A leányra nézve még hozzá ez a barátkozás különös veszéllyel is jár. Nála ugyanis, mint a „Leányhivatásokban“ kifejtettük, már a lelkiösztön hatalmas lángokat vethet és teljesen hatalmába ejtheti, és a testiösztön, amely a veszélyre figyelmeztetné, még mindig szunnyad. Így aztán sokkal könnyebben s gyorsabban sodródik a nem is sejtett veszély és örvény felé, mint a fiú, akinél a hamarább jelentkező testiösztön, már a barátkozás elején felemeli tiltakozó szavát, „vétóját.“

XI.

Néhány példa.

Akárhány fiatal ember s leány vallomása, akik egymással *csakis* barátságot akartak kötni és tovább nem menni, igazolja a fennt elmondottak igazságát.

a.) Fiatal ember, aki a papi pályára készült, megismert egy leányt, aki rokonszenvét nagyon megnyerte. A leány is tudott a fiú hivatásáról. Éppen azért úgy gondolták, tervezték, hogy csupán tiszta szellemi lesz a szeretetkapocs köztük és óvakodtak minden csóktól vagy egyéb szeretkezéstől.

A fiú letette az érettségit. A vakációról — amely egy időre elválasztotta őket — a fiú visszatérvén, kijelentette a leány előtt, hogy végrehajtja megmásíthatatlan szándékát és a szemináriumba lép, pappá lesz. És a leány? „Hiszen nekem — szólt — voltaképpen örülnöm kellene, de beláthatod, hogy az nekem rettentően fáj.“ A fiú azért csak pappá lett. De bevallotta egyik jóbarátja előtt, hogy a barátság, mint utólag észrevette, mégis csak több volt már a barátságnál. Önvád is kezdte

gyötörni, hogy ennek a szegény leánynak későbbi boldogságát tönkretette, mert ha férjhez talál is menni, azt a másik férfit már nem tudja úgy szeretni, mint hitvesnek kellene.

b) Egy másik teologusjelölt ugyancsak a legtisztább baráti viszonyt akarta ápolni egy leánnyal, jóllehet a természetösztön ébredése figyelmeztette, hogy esetleg nem jó vége lesz a dolognak. Ámde ő, bár küzdve-csatázva, de ki akart tartani az „ideális barátságban." Később valaki, már mint teologustól megkérdezte, hogyan is képzeli, gondolja ő a jövőt? „Én — felelte — a magam részéről úgy hiszem, meg tudom hozni az áldozatot." „És ha a leány jelentené ki — folytatta a kérdező, — a maga részéről, hogy szakítani már nem tud, ez őt szerencsétlenné tenné és ki tudja mire vinné?" A teologus erre nem tudott felelni, de csakhamar búcsút mondott a szemináriumnak s a papi pályának.

c) Öt teljesen ideális gondolkodású 18-19 év körüli gimnazista egymásközt kis baráti olvasókört alakított. Felvetődött köztük az eszme, nem volna-e jó egy-két leányt is ebbe a bizalmas körbe belevonni. Soká tanácskoztak. Egyiküknek egyáltalán nem tetszett a gondolat, a másik sem értett vele teljesen egyet. A többi három azonban nagyon kardoskodott mellette. A cél, amelyet a leányok bevonásával kitűztek, teljesen észszerűnek látszott: az olvasmányok felett folytatott eszme-

cseréből megismerni a nők gondolatvilágát, no meg aztán megszokni a leányokkal való elfogulatlan érintkezést. Meghívtak tehát két testvért, egyetemi hallgatónőket, akiknek egyike 19, a másika 21 éves volt. A fiúk valamennyije, már csak koruknál, de egyéb körülményeiknél fogva is, kizárta az esetleges házasság gondolatát is. Csupán ideális baráti összeköttetésről volt szó. Eleinte ment is a dolog. De csakhamar beálltak a gyengédkedések, kedveskedések. Hárman, akik nagyon a terv mellett voltak, csakhamar észrevették, hogy a leányokkal nagyon jól megértik egymást. Nevezzük őket A. B. C.-nek. A tragédia ott kezdődött, amikor A és B. ugyanabba a fiatalabb nővérbe szeretett bele. Most aztán kezdődött a féltékenykedés és torzsalkodás. A. belátva a jövő reménytelenségét feladta a csatát és visszavonult. Így ez a nehézség úgy-ahogy megoldódott. Ámde csakhamar észrevették valamennyien, hogy kis összejöveteleikben maga az olvasás és eszmecsere nagyon is háttérbe szorul s elveszti minden jelentőségét a személyes szimpátia ápolásával szemben. Az olvasókört tehát, mint ilyet csakhamar feloszlatták. Az idősebb nővér, akibe C. szeretett bele, csakhamar valaki mással jegyet váltott és férjhez ment és ezzel bár akaratlanul C-nek életkatasztrófáját megpecsélte. De az ifjúkori u. n. barátságnak leginkább B. adta meg az

árát. Látva szerelmének reménytelenségét züllésnek adta magát és elmerült a bűnben.

Az aki az egész ügyről referál, állítólag több ily „olvasókörökről“ tud, ahol hasonló, avagy még szomorúbb katasztrófák játszódtak le.

A természetet megcsalni nem lehet. Ha rendes medréből akarjuk kiterelni, bosszúját el nem kerüljük.

Azok a leányok, akik tisztán csak „baráti“ viszonyt akarnak fiatalemberrel fenntartani, a tapasztalás szerint a házasságra egyelőre semmi kedvet, hajlamot sem éreznek. Később, évek multán, mikor elemi erővel tör fel bennük a vágy, anyává lenni, kínosan veszik észre, hogy arról már lekéstek. Míg érdeklődésüket az a bizonyos „barát“ lekötötte, kérőket, udvarlókat szalasztottak el, akikkel boldogok lehettek volna. Igaz! talán őrangyalai voltak annak a bizonyos „barátnak“, de saját életboldogságuk feláldozásával. De ha történetesen később férjhez mennek is, azt a férfit, akinek pedig önmagukat örökre lekötötték, soha sem tudják már úgy szeretni, ahogy a hitvesnek kellene. És így magukat és férjöket is boldogtalanná tették.

d) Még egy utolsó példát. Bizonyos tapasztalt lelki vezérhez egy leány és egy fiatalember levélben azzal a kérdéssel fordult, nem lehetne-e egymásközt teljesen szellemies, ideális barátságot kötniök. A kitűzött cél a legnemesebb volt: egymást tiszta, lelki magaslatra felemelni. A körülmények is a lehető leg-

kedvezőbbek voltak. Nevezetesen a leány szülei is megadták hozzá a beleegyezésüket ama feltétel alatt, ha az egész baráti viszony az ő ellenőrzésük alatt marad. A férfi azt vallotta, hogy a fennkölt gondolkodású leánynyal való összeköttetése egészen más emberré tette. És íme mégis később mindketten elismerték, hogy az ügy mégsem sikerült és ők téves utakon jártak.

Legtanácsosabb tehát, ha a leánynak, míg csak házasságra nem gondolhat, érdeklődési körén a fiúk kívül maradnak, vagy legalább velök igazi barátságig a dolgot fejlődni sohasem engedi. Fejlődjék a leány szépen, zavartalanul testileg, lelkileg, mint a virág a bekerített és óvott kert ölén. Keressen barátságot ideálisan gondolkodó leánytársai közt és fékezze le szívigényeit a férfibarátságra, míg csak el nem jön az eljövendő, akit Isten küld az ő választott gyermekének, akinek volt ereje, bátorsága és bizalma bevárni azt, aki őt Isten szándéka szerint boldogítani tudja és fogja.

Keresztény leány! Ne irígyeld tehát könnyűvérű, léha leánytársaidat, akik azt hitetik el magukkal, hogy nekik már minden szabad. Kilépnek, kitörnek abból a szent zárkózottságból, amely a nőnek legszebb dísze és vonzóereje, s mohó, élvvágyó szívvel keresik az udvarlókat, barátokat, sőt barátnőknek ajánlják fel magukat. Halld csak azt a remek

kis példabeszédet, amelyet Tóth Tihamér idéz egyik szent beszédében.*

„Úgy volt a dolog, hogy az a sok szép fehér galamb, amelyik egyik gazdaságban élt, elhatározta, hogy megalapítja az EMGESz-t, vagyis az Első Magyar Galamb-Szövetséget. A vezérszervező mindjárt az első gyűlésen fel is állott, és így szónokolt: „Mélyen tisztelt Galambtestvéreim! Szövetségünk megalakulásával új korszak hajnala virrad fel számunkra. Elég volt az eddigi szelíd galambéletből, ducba-vonulásból, búzaszem csipegetésből. Mi nem vagyunk alacsonyabbrendű nép, mint a baromfiudvar többi népe. És ha azok mehetnek a szemétdombra, mi miért ne mehetnénk? És ha a malacoknak szabad a pocsolyában fürödniök, miért nem szabad nekünk? Miért emlegetik már mióta a világ megvan, galambtisztaság, galambtisztaság? . . . Mi felvilágosodott galambok tudjuk, hogy ez a galambtisztaság csak a középkorból maradt káros előítélet, amely megfoszt minket tömérdek élvezettől. Mától kezdve azonban nem törődünk a középkori elmaradottsággal, hanem igenis megyünk! . . . Megyünk szemet keresni a . . . szemétdombra! És megyünk fürödni a pocsolyába!“

Egyhangu helyeslés turbékolása követte e

* Krisztus követése (II.) Az egyetemi templomban 1931. december 13-án mondott szentbeszéd.

tüzes beszédet, mindnyájan megindultak a vezér után — a pocsolya felé . . .

Keresztény leány! aki Egyházad dísze, ékessége vagy, te ne menj velök, ne menj utánuk!

A keresztény leány is vonja le a tanulságot abból, amit Coloma a „Boy“ című regényében szépen mond: „A férfiú élete kereteiben csak két nőnek van helye: az ő anyjának, és az ő gyermekei anyjának“. Ami e kettős, tiszta és szent szereteten kívül van, az mind veszélyes elcsapongás, avagy bűnös eltévedés.

XII.

Az egyedüli barát.

Egyik olasz költő meghatóan szép és szellemdús verset írt a barátságról. A visszatérő gondolata, refrénje az, amit már Arisztotelesz az ókorban megállapított: „Kedves Barátim, nekem higyjetek, igazi barátok e földön nincsenek". De ez ellen, úgy vélem a legtöbb olvasóm tiltakozni fog. Pedig, pedig, ha úgy emlékezetben újra megjárjuk életünknek már eddig megtett utait, csaknem igazat kell adnunk az olasz költőnek és az ókor legnagyobb bölcselőjének. Hol vannak azok a kis barátnőink, akikkel az iskola padjain szőttük az ártatlan, naiv baráti szeretet-viszonyt, amelynek örökkévalóságáról akkor annyira meg voltunk győződve? Ma talán már közömbös köszöntéssel, vagy fagyos mosollyal megyünk el egymás mellett. Az illuziók szétfoszlottak és az élet reális érdekei széttörték a gyengéd kapcsokat. Ifjúkori barátnőink legtöbbjével sem voltunk sokkal szerencsésebbek. Csakhogy a csalódás most már sok-

kal mélyebb sebet ütött a lelkünkön. Némely barátnő csakis addig volt hű hozzánk, míg szívét egy másik, több előnyt kináló pályázó el nem hódította, a másik meg jelentéktelen félreértés, avagy féltékenykedés miatt kész volt egyik napról a másikra felmondani a barátságot. Meglett korunkban még ennél is fájdalmasabb tapasztalatokra tehetünk szert. Meg kellett érnünk talán, hogy legjobb „barátaink“ perfid módon elgáncsolták szerencsénket, előmenetelünket, sikereinket, és mi talán felkiáltani voltunk kénytelenek „Uram, csak a jóbarátaimtól ments meg engem, az ellenségeimmel majd csak valahogy elbánok“. Az meg teljesen megszokott eset ezen a világon, hogy a költői hasonlat szerint a jó barátaink árnyék módjára csak addig kisérnek, míg éltünk napja ragyog. De amint beborult felettünk az ég, bezzeg jó barátainkat hiába keressük, csak hült helyük maradt meg fájó emlékbe.

Azért, ha talán némi túlzással, de nem minden alap nélkül mondja az olasz költő: „Kedves barátim nekem higyjetek, igaz barátok e földön nincsenek“.

Ámde a természet nem csal. Ha beleoltotta az ösztönt a méhbe a méz után, ám kellett virágról is gondoskodnia, amely azt rejtegeti. Ha boldogságszomjas szívünk jó barát után eped, kell is *feltétlenül megbízható*, baráti szívnek lennie, aki minden igényünket kielégítheti.

Igen! van ily szív, amely nemcsak kielégíti kívánságunkat, hanem többet is tud adni milliomszor, mint amit vágyainkban megsejteni tudunk.

És ez Jézus Krisztus.

Ő az ismeretlen, az elrejtett jóbarát.

Gyakran szokták úgy ábrázolni Őt, amint az ajtón óvatosan, gyengéden kopogtat és bebocsátást kér.

Megható jelkép ez.

Igy kopogtat t. i. Jézus szerényen és meghitten a szívek ajtaján. Fölajánlja az Ő barátságát. Mily kár, minő veszteség, hogy oly kevés, ritka szívből érkezik felelet erre a kopogtatásra! Mily ritkán hallhatja az Úr kopogására: Tessék, szabad, lehet!"

Pedig az Ő Szíve *minden szeretetnek* örök ideálja, a gyermek, a tanító, a jegyes, a jó barát szeretetének.

Gondoljunk a bethániai házra, ahova Krisztus, akinek nem volt, hova fejét lehajtsa, apostoli fáradalmai közt be-betért pihenni. Baráti Szíve vonta őt ide, ennek akart nemes kielégülést szerezni. A regényes tiberiászi tengerparton, távol a világ zajától, meghitt együttlétben kedves tanítványaival, akiket barátainak tartott és nevezett, ismét csak az atyai jó barát ideálját adja, mutatja be.

És mikor az utolsó vacsorán, búcsúzva az ő barátaitól, az Eucharistiában búcsúcsókot nyom mindnyája ajkára és szívére, minő utol-

érhetetlen mintáját adja a hűséges, ragaszkodó baráti szeretetnek.

Az Olajfák-hegyén nem tagadja meg a maga részéről az oly őszinte s szerető csókot még baráti szeretete perfid elárulójától sem, attól, aki neki az életben a legszomorúbb órát okozta.

És a tabernaculum örökmécse lobogó, szinte ziháló lángjával mi mást jelképez, mint az ott reánk várakozó, utánunk epedő isteni, baráti Szívet, mert mint kijelenti: „Gyönyörűségem az emberek fiaival lenni. (Pld. 8, 31.)

Benne valóban feltalálom az ideális barát minden vonását. A jó akaratot, az önzetlenséget, a bizalmasságot és a hív, gyönyörteli szeretetet, amelynek minél inkább átengedem magamat, annál tisztább leszek.

És még egyet. Belőle hiányzik, ami annyi barátságot tönkretesz, a változandóság, másrészt meg az unottá váló egyformaság. Ő, az Úr Jézus ugyanis mindig a *régi* és mégis *mindig új marad*. Szíve kimeríthetetlen, kifogyhatatlan, mert végtelen és éppen azért örök elragadtatásba tudja ejteni és tartani azokat, akik őt megszerették.

Mariano Cordovani, olasz filozófus a „Kinyilatkoztatás és filozófia“ című könyvében szellemesen és bölcsen mondja: „Ha mi már valamiben vagy valakiben mindent megismertünk és nincs már semmi kérdeznivalónk, akkor megszünik a csodálkozás és beáll az unalom . . . A lelkek elidegenednek egymás-

tól, mihelyt nincs már, amit egymásnak kinyilatkoztassanak, egymással kicseréljenek".

Távol van ez a veszély az isteni Szívnél. „A lélek kutató szeme benne nem fedezi fel soha azokat a határokat, korlátokat, amelyek a szeretőnek oly kínosak."

Vannak lelkek, amelyek, bár érzik a szomjat a végtelen után, Jézusra nem is gondolnak. Vannak, amelyek midőn meghitt szerelmének dúsan terített lakodalmas asztalához meghívja őket, mindenféle mentséget, ürügyet találnak, csakhogy ne kelljen ebbe a menynyei vendégségbe elmenniök. Mily eleven beállításban rajzolja ezt nekünk az Úr egyik remek parabolájában! Olyanok is vannak, akik, mint az evangéliumi gazdag ifjú, szívesen csatlakoznának az Úrhoz, ha emiatt nem kellene semmi áldozatot sem hozniok. Végül vannak, akik az Úrral a belső baráti viszonyt visszavonhatatlanul, örökre megkötötték. Az isteni szeretet az ilyenekben feltétlenül győzelmet aratott és nagy örömét és dicsőségét találja ebben a győzelemben. Hiszen azt hódította meg, ami egyedül nem feltétlenül az övé.

XI. Pius gyönyörűen mondja, hogy az Úr baráti Szíve ezt a hódítását leginkább a szegények közt éri el, ami az ő isteni lovagiasságára vet fényt, mert hiszen ezek mérhetetlenül többen vannak, mint a gazdagok. De senkivel sem oly lovagias az Úr Jézus, mint a kicsiny, hősies lelkekkel szemben, amelyek

öt feltétlen barátságukkal mintegy megtisztelik. Nem ritkán, mint Kis Szent Teréznél legújabb időkben tapasztaltuk, az ő kicsiny, de hősies áldozataikat az egész világ előtt kihirdeti, őket az egész emberiség elé, mint örök mintákat állítja s mindenkit meghódít az ő tiszteletüknek, szeretetüknek. Hol és mikor részesült akármily tudós vagy világhódító ily kitüntetésben?

Az sem utolsó kegye az Úrnak az ő kis barátaival és barátnőivel szemben, hogy közöl valamit velük az ő tulajdon baráti Szívéből embertársaikkal szemben.

Nagy tévedés volna azt hinni, hogy a szentek valami, a mulandóktól teljesen elvonatkozott, megfagyott alakok. Hogy is lenne az a szív hideg a földhöz, amely oly forró az éghez? Hiszen nem lehet valami hideg is, meleg is egyszerre. Nem! A szentek tudtak szeretni barátilag. De mennyire tudtak szeretni! Ők voltak a földön a legjobb, a legodaadóbb barátok és barátnők. Éppen mert valami mennyeit leheltek ki magukból, akik csak megismerték őket, azt kiálthatták az Énekek Énekével: „Vonj engem, utánad futunk, keneteid illatára". (Énekek Éneke 1, 3.)

Az a jelige tehát, hogy „nincsenek barátok" igaz lehet, de legfeljebb csak a régi és modern pogány világra nézve.

Mi keresztények, igen, mi tudunk ideális barátságot kötni. Vagy legalább is feltétlenül

TARTALOMJEGYZÉK.

I. „A szív az ember“. 3
(„Le coeur c'est l'homme“.)
II. A szív az Istené. 8
III. Szabad-e Istenen kívül mást is szeretni? 16
IV. „Keressetek és találtok“. 19
V. Az igazi barátság előnyei. 22
VI. A barátság zátonyai. 25
VII. Ami a barátságot megsemmisítheti. 28
VIII. Leánybarátságok néhány tipusa. 31
IX. Az ideális barátságnak néhány feltétele. 36
X. Leányok és fiúk. 40
XI. Néhány példa. 45
XII. Az egyedüli barát. 52

FORRÁSOK.

Hardy Schilgen: Du und Er.
Maria Sticco: Pflicht und Traum stb.

barátunkká tehetjük a leghűbb, legönzetlenebb, legtisztább, legszeretőbb Szívet, az Úr Jézus isteni Szívét.

M. I. N. D.

E könyv szerzőjének egyéb művei:

1. **Ne mentegesd magad.** (A gyakori szentáldozásról.)
2. **A Negyedik parancs** (tótul is).
3. **Az isteni gondviselés** (tótul is).
4. **Ima és gondviselés.**
5. **Lehet-e a keresztény ember szoc. demokrata?**
6. **Az Első parancs** (2. kiadás).
7. **A Második parancs** (2. kiadás).
8. **A Harmadik parancs.**
9. **A Negyedik parancs** (más, mint fent).
10. **Az Ötödik parancs.**
11. **A Hatodik és Kilencedik parancs.**
12. **A Hetedik és Tizedik parancs.**
13. **A Nyolcadik parancs.**
14. **Az Anyaszentegyház öt parancsa.**
15. **Az isteni erények I.** (A hit és remény).
16. **Az isteni erények II.** (A szeretet).
17. **Az isteni malaszt.**
18. **A keresztség.**
19. **A bérmálás.**
20. **Az Oltáriszentség.**
21. **A penitenciatartás.**
22. **Az utolsó kenet.**
23. **Az egyházirend.**
24. **A házasság.**
25. **A keresztény házasság különös tekintettel az 1918-ban életbelépett egyházjogra.**
26. **Jegyesoktatás.**
27. **A római index.**
28. **Ima és hivatás** (Lintelo után). Elfogyott.
29. **Jézus Szíve tisztelete** (30 elmélkedés, 2. kiadás, lengyel nyelven is).
30. **A boldogság útja.**
31. **Általános és részletes lelkiismeretvizsgálás** (2. kiadás).
32. **A jó Isten kórháza** (németül is, 3. kiadás).
33. **Elmélkedések a székesfehérvári egyházmegyei zsinaton.** (Elfogyott.)
34. **Szentlélek novéna.**
35. **P. Bernhard S. J. élete.**
36. **A szikláin épült kincsesház.**
37. **Leányhivatások.**
38. **Aszkétika.**
39. **Nagyigéret.**
40. **Családfelajánlás.**
41. **A kis titok.**

KORDA R. T. NYOMDÁJA
BUDAPEST.